

אוטובוס 940 מחיפה לירושלים יוצא ב- 9:40. ב-9:30 נעמדתי על הרציף, כל הנוסעים המכונים נעמדו אחרי וכך עמדתי לזכות במקומי הקבוע במושב השמאלי בכסא הראשון אשר מימין לנהג. ב-9:35 נכנסתי וישבתי על כסאי כשמימיני, ביני לבין החלון, מושב ריק. הנחתי עליו את תרמילי והסתכלתי בנכנסים. קיויתי שלא יהיו הרבה ושהמושב שמימיני ישאר ריק. לקראת 9:40 האוטובוס התחיל להתמלא. שמתי את התרמיל על ברכי, הסתכלתי על העולים לאוטובוס וקיויתי שהריק ימשך את ליבה של חיילת חנינית ורזה. זה היה יום ראשון והיו שם חיילות המון, אבל הכסא הריק משך את ליבו של איש גדול שמן וזקן. ראיתי בעיניו שאת המקום הפנוי על ידי הוא כבר מסמן. כשעלה, רמז בכל גודלו, "לכאן". אזרתי את כל גודל ליבי ונתתי לו להדחק. כשנכנס לא יכולתי להתאפק. אמרתי: "אתה יכול קצת להצטמצם?" "מזמן אני רוצה, זה לא יוצא. עשיתי דיאטה כזו ודיאטה אחרת ותמיד, חודשיים אחרי כל דיאטה הבטן לסורה חוזרת. אתה חיפאי?" שאל. "לא, אני גר בירושלים" עניתי, בהנחה שבכך נגמרה השיחה. "מה יש לך בחיפה?" "חברה" עניתי בחוסר רצון. "איפה האישה שלך?" "מתה" עניתי וחשבתי שסגרתי את החשבון. קימט את מצחו הרחב, שמעל פניו התפוחים, "לא טוב" אמר. אשתי מתה לפני כשבע עשרה שנה. מצאתי לי אישה חדשה ומאז נהדר.

כמה שנים אתה נותן לי? שאל. חשבתי שבעים ואמרתי שבעים וחמש. חיטט וחיטט בכליו, הוציא תעודת זהות, 1917 היה המספר. בן תשעים ואחד כלומר. "התחתנתי עם אשתי הראשונה, לא מאהבה" אמר, עליתי לארץ נער בן 17 באוניות המעפילים (עליה עוד יסופר י.ס.). מצאתי עצמי בבית העולים בבית גלים שם בא לקבל אותנו אוסישקין ואמר בידידי שעלינו להשתלב מחר. מהסוכנות שלחו אותי לקיבוץ יגור. לא מצאתי את עצמי שם. אני, שבפולניה לא יכולתי דקה בלי הארנק, מלא או ריק, לא יכולתי במקום שבו הכסף אינו משחק. כתבתי הביתה שישלחו לי כסף לחזור, קיבלתי מכתב האומר שאפנה לידיד משפחה הגר בכפר אתא "אצלו תקבל שם ואנחנו נחזיר למשפחתו כאן" כך במכתב נאמר. יצאתי ביום שישי מן הקיבוץ בלי גרוש, עצרה לי משאית, לקחה אותי כברת דרך והורידה אותי על הכביש הריק בדרך לכפר אתא. אחרי זמן עצרה לי מכונית פרטית בפנים היה איש שדיבר במבטא יקי. לאן? שאל, לכפר אתא, אמרתי. אל מי? שאל. אצל פלוני, עניתי. זה שכני, אמר האישי, בוא עלה. נסענו והגענו. בערב שבת לא מדברים בכסף. אכלתי וישנתי קמתי אכלתי ושוב אכלתי ויצאה השבת. בעל הבית הוציא את המכתב וקרא בו בקול. כסף? שאל. לשם מה אתה צריך כסף? אתה גר בקיבוץ, מקבל אוכל ולינה לפי צרכך, הכסף למה הוא דרוש לך? "לחזור לפולניה" אמרתי בקול רפה. צא! צעק הידיד. יותר לראותך איני רוצה. כל כך הרבה עמלתי עד שזכיתי והגעתי לכאן ואתה בועט בדלי והופך את השולחן. תודות לו נשארתי כאן. לפני שיצאתי אזרתי עוז ואמרתי: "אבל בקיבוץ איני רוצה" נתרכך ואמר: "אתה צריך להתחתן" שש בנות טובות מראה מחכות לך כאן אצל השכן. הלכנו אל השכן ולשכן מכל טוב שלושה בנים, אחד בצבא הוד מלכותו אחד לומד עורך דין ואחד מתכונן. ועוד לו שש בנות שרק לגדולה נמצא חתן. גפיר (שוטר במשטרת הישובים היהודים של ממשלת המנדט), יום אחד עלה הגפיר למשמרת, חטף כדור תועה והבת אלמנה נשארת. הסתכלתי בשש ואמרתי: "בחרתי בקטנה". אמר האב: "את בנותי אני מחתן לפי הסדר". וכך יצא שקיבלתי את האלמנה. בשש שנים מבוגרת ממני העומד להיות חתנה. גייסתי קרוב רחוק מתל אביב ובאנו

לחתונה. ברגע האחרון ניסה קרובי להתמקח על צעירה יותר, אך האב לא ויתר. על לחם וזנב דג מלוח, בצריף העומד על כרעי בלוקים נערכה החתונה. רגע לפני שנכנסתי לחופה פנה קרובי אל האב המאושר ואמר: ונדוניה? חצי דונם, ענה. עשרה דונם זה כל רכושי, מזה חצי דונם לכל אחד מילדיי אתן. היכן שאלתי: כאן בכפר. תכתוב, הקרוב שלי אמר, ותחתום על בול שיהיה מאושר. מהר רצתי וקניתי בול בדואר הקרוב, חזרתי למועד, הבול הודבק המסמך נחתם, קבענו מסמרות ותם ונשלם. ביום הראשון קמה אשתי החדשה והלכה לעבודה, שלושים וחמישה גרושים ליום הרויחה, אז זה היה המון.

ואיך יצא? שאלתי. יש לי בנות ובנים. לזה מפעל, ההוא עורך דין, כולם מסודרים. אחריהם הנכדים, כל אחד עושה חיל בשלו ועוד אחד עשר נינים כולם אותי מכבדים. מה אפשר יותר לבקש?

אחרי החתונה עסקתי מכל הבא ליד, צברתי קצת כסף וקשרים, לקחתי הלוואות וקניתי אוטו הובלות. מצאתי עבודה אצל קבלן ששילם לי את האוטו בשבוע אחד. במסלול הזה התקדמתי עד שהיתה לי, בשותפות עם עוד שניים, חברת משאיות גדולה. כפר ערבי שלם עבד והתפרנס מאיתנו. אבל אז אחד השותפים פרק את החבילה והכול ירד לטמיון. אני יצאתי מזה איך שהוא, אך לפועלים זה היה אסון. בסופו של דבר האל איזן איתו את החשבון והשותף הבוגד מת ללא עת, קראתי על כך בעיתון. רציתי להיות בטוח שזה נכון והלכתי ללוויה. באתי, ראיתי את המת יורד בארון. אחרי שכולם התפזרו, יריתי לתוך הבור ליתר בטחון.

אשתי הראשונה בשנותיה האחרונות היתה חולה מאוד, היא התייסרה מאוד עד שמתה. זה היה לפני כשבע עשרה שנה. קמתי מן האבל, קראתי לאחד מבניי ולאחד מנכדי ואמרתי: או בית אבות או בית סולל בונה. אמרו: בית אבות אנחנו יודעים, אבל מה בית סולל בונה? זה הבית הגבוה בעיר ממנו, אם קופצים מתים. ולמה בית אבות? הרי אתה כמעט צעיר, נוהג במכונית ועובד פה ושם. למה שתקבר בחיים בבית אבות בו אנשים מתנהלים בכסאות גלגלים?

עבדתי בהתנדבות במועדון זקנים. ראתה אותי המנהלת ושאלה: מדוע נפלו פניך? אשתי מתה, אמרתי. אתה צריך אישה אחרת, אמרה והוסיפה, יש לי אחת בחולון בדיוק מתאימה. אני נוסע מחר לפריז, אשוב בעוד חודש, אמרתי. היא תחכה לך כאן, סיימה את השיחה. חזרתי, נפגשנו, דיברנו והתחתנו. מאז שבע עשרה שנה אני איתה ואין כמותה. אישה ובית לא עושים לימים, עושים לעידינים. את הבית בניתי במו ידי לפני שבעים שנים, יצקתיו מבטון מזוין שיקעתי בתוכו דבש (אבנים קשות) שיעמוד לקץ הימים. בבית הזה אנו גרים.

נולדתי בפולניה למדתי בחדר. אחרי בר המצווה היה עלי לבחור: עבודה או ישיבה. בחרתי בעבודה. בימים ההם במקום ההוא, בחור שבחר בעבודה היה יכול להצטרף לחנות של הוריו, להיות שוליה של חיט או סנדלר, אולי ספר, אבל מכונאי? לא היה כזה דבר. להורי היתה חברת אוטובוסים גדולה בעיר מגורי. בחרתי לעבוד בחברה הזו ודווקא במוסך. אמרו לי מבינים "הם יאכלו אותך שם" אני התעקשתי. בהתחלה נתנו לי לרחוץ את המנוע, לא התייאשתי, עבדת ולמדתי את המקצוע. אחרי זמן הייתי למכונאי מצוין. אחר כך רציתי להיות נהג אוטובוס. עשיתי רישיון, אבל לאוטובוס נחוץ ניסיון. הייתי לכרטיסן, הרווחתי המון. בכסף חשבתי לנסוע לפריז או לפלסטינה. הפור נפל על פלסטינה.

נסעתי דרך רומניה. בנמל קונסטנצה עלינו על אוניית בקר רעועה שאירגנה הסוכנות במסגרת עליה ב'. על הסיפון עמדו להסוואה פרות ולמטה אולתרו דרגשי שינה מעץ בקומות. באוניה נכנסו בדוחק רב, שש מאות. כמעט ולא היו אוכל ומים. הקאנו את מה שלא אכלנו, חירבנו בבתי שימוש מאולתרים מחוץ לדופן האוניה, ישר למים. אם לא היתה רוח. כשהגענו לארץ, האוניה ניסתה לנחות בחוף, ניסתה בדרום, ניסתה בכפר ויתקין, ניסתה בצפון, זה לא צלח. הצוות היוני, שבעה במספר, החליט לחזור בחזרה לנכר. היו באוניה אנשי הגנה אחדים מחופשים כעולים, לא ידענו עליהם עד אז. בלילה הם השתלטו על צוות האוניה, קשרו שישה ואחד, הנווט, הכריחו לנווט אל החוף. שם חיכו לנו שלוש אוניות מלחמה בריטיות. לא היה מכשיר קשר באוניה, הקשר בינינו לבינם היה בהליוגרף (מכשיר השולח קרני שמש באמצעות מראות), שאלו מי אתם? ומה איתכם? עיננו: עולים, נגמרו האוכל והמים, יש חולים. העלו אותנו לחוף חיפה, נתנו לנו תעודות זהות בריטיות והורידו אותנו ממכסת הסרטיפיקטים לפלסטינה. (לפי הספר הלבן הותר 15000 לשנה).

עכשיו אני חי טוב, כלום לא חסר.

לכל אחד מספיק משהו אחר, יש שלא מסתפקים במאה אלף ויש שלהם עשרת אלפים זה די והותר. אני עושה עבודות בהתנדבות ועוזר לאחר.